

Integracija patronažne sestre u projektima lokalne zajednice - primjeri iz prakse

Nataša Mrakovčić

Dom zdravlja Primorsko-goranske županije, ispostava Rijeka-patronažna djelatnost

Sažetak:

Sva razmatranja koja govore o patronažnoj djelatnosti eksplicite navode da je ona integralni dio primarne zdravstvene zaštite i da u svom djelokrugu rada uključuje mjere promocije zdravlja i prevencije bolesti. Ističe se skrb za pojedinca i obitelj te poznavanje osobitosti zajednice koja uključuje kulturalne i okolišne čimbenike. Također je dobro poznato da patronažne sestre djeluju kao korisnikovi savjetnici i da mogu integrirati sve razine zdravstvene zaštite iz razloga što se njihov rad kontinuirano provodi u zajednici i u domu korisnika.

Sveobuhvatnošću populacije patronažne sestre mogu usvojiti pristup zdravstvu u zajednici s fokusom na ljude koje obuhvaća zajednica ili pak pristup javnom zdravstvu koji naglašava čitavu populaciju ili rizične grupe unutar populacije. Na taj način moguće je procjenjivati razne prijetnje ali i potencijale zajednice te tako djelovati u ostvarivanju zdravstveno-socijalnih programa u skrbi za populaciju, i osposobiti zajednice da se metodama samo pomoći i uzajamne pomoći uključuju u vlastitu skrb.

Cilj ovog izlaganja je prezentirati primjere dobre prakse koji se već nekoliko godina provode ili su se provodili u Primorsko goranskoj županiji, a odnose se na projekte koji su inicirale patronažne sestre na osnovu procjena potreba lokalnog stanovništva a koji su prepoznati od lokalne uprave i samouprave te financijski potpomognuti u dijelu provedbe. Također je želja istaknuti ulogu patronažne sestre u Timu za zdravlje Primorsko goranske županije.

Ključne riječi: patronažna djelatnost, integracija, zdravstveno socijalni programi

Primjeri prakse u primorsko goranskoj županiji

U Primorsko-goranskoj županiji godinama se provode zdravstveno preventivni programi, programi promocije zdravlja za ciljanu populaciju, programi unaprjeđenja zdravlja i kvalitete života u socijalno depriviranim sredinama. Važno je istaknuti da je patronažna sestra autor programa i da su svi aplicirani programi prihvaćeni od lokalne uprave i samouprave te sufinancirani u njihovoj provedbi. U nekim projektima patronažne sestre program izvode samostalno, a nekim kao članovi šireg tima.

Na osnovu dobivenih rezultata analiziraju se postignuća i planiraju daljnje aktivnosti.

Osim navedenih programa, patronažna sestra je član Tima za zdravlje Primorsko-goranske županije i jedan od članova ekspertnih timova za tri javno zdravstvena prioriteta (Prevenција kardiovaskularnih bolesti, Prevenција raka vrata maternice i Prevenција psihičkih oboljenja kod starijih osoba).

Projekt „Prevenција kardiovaskularnih i cerebrovaskularnih bolesti u zajednici“

provodio se šest godina u Domu zdravlja Primorsko-goranske županije u periodu od 2004. do 2009. godine. Odjel gradske uprave za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb grada Rijeke osigurao je financijska sredstva za nabavku trakica za mjerenje glukoze, kolesterola i triglicerida iz kapilarne krvi.

U tom periodu patronažne sestre su testirale 7200 ispitanika (prigodan uzorak).

Vodeći se činjenicama da su bolesti srca i krvnih žila, prema podacima HZZJZ, vodeći uzrok smrti u Hrvatskoj glavni cilj projekta bio je rano otkrivanje čimbenika rizika za nastanak navedenih bolesti.

Patronažne sestre godišnje su testirale 1200 ispitanika starosne skupine od 35 – 65 godina starosti (slučajnim odabirom u domovima ispitanika, ambulantom, radnim mjestima ispitanika ili mjesnim odborima), kao najrizičnijoj skupini.

Pri tome su:

- mjerile tjelesnu težinu i visinu,
- određivale indeks tjelesne mase,
- mjerile vrijednosti krvnog tlaka, glukoze, kolesterola i triglicerida iz kapilarne krvi,
- mjerile obujam struka i bokova,
- određivale WHR,

- ispitivale o navikama pušenja cigareta,
- procjenjivale znanja ispitanika o čimbenicima rizika.

Svi dobiveni rezultati evidentirani su na obrazac predviđenu u tu svrhu. Obrada podataka provedena je na Katedri za psihologiju Sveučilišta u Rijeci za sve godine osim za 2009.

Dobiveni rezultati prezentirani su lokalnoj samoupravi i na osnovu toga je provedena evaluacija.

Rezultati su poslužili u svrhu procjene planiranja daljnjih preventivnih aktivnosti u gradu Rijeci u svrhu brige i skrbi za zdravlje stanovništva. Jedna od dugoročnih aktivnosti svakako je bila dodatna edukacija onih ispitanika kod kojih je otkriven jedan ili više rizika za nastanak kardiovaskularnih i cerebrovaskularnih bolesti (individualni pristup ili grupni rad u savjetovaništima).

Interaktivan pristup patronažnih sestara u radu s ispitanicima bio je od iznimne važnosti kao i plasiranje informacija njihovim liječnicima na nivou PZZ-te.

Rezultate dobivene, kroz višegodišnje provođenje projekta, kao i svoj doprinos u projektu patronažne sestre prezentirale su na domaćim i međunarodnim skupovima. Posebno je istaknuta uloga patronažnih sestara kao partnera u jačanju transfera znanja, širenja rezultata istraživanja i dokaza na kojima se baziraju buduće aktivnosti a čime se jača pozicija patronažnih sestara u sustavu PZZ-te kao i razvijanje partnerskog odnosa s korisnicima usluga.

Projekt „Tečaj pripreme trudnica za porod i roditeljsku funkciju“ u DZ PGŽ provodi se već od 2006. godine. U sufinanciranju opreme za rad kao i usluga provoditelja tečaja sudjeluju Upravni odjel za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb PGŽ-je i Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb grada Rijeke.

Nosioci edukacije tečaja „Priprema trudnica za porod i roditeljsku funkciju“ u DZ PGŽ su patronažne sestre, uz ginekologa i fizioterapeuta. Prema planu i programu tečaja od početka su bili uključeni psiholog i pravnik ali se praksa tijekom zadnjih godina izgubila.

Mjesečno se održavaju tematska predavanja i rad u grupama s trudnicama i budućim očevima pomažući im u usvajanju znanja i vještina ali i oslobađanja od nelagoda i zabluda koje se javljaju u najosjetljivijem periodu života a to je put do ostvarivanja uspješnog roditeljstva od samog početka. Predviđena je mogućnost uključivanja trudnica i njihovih partnera već od 20-tog tjedna trudnoće a po njihovoj želji i ranije.

Prema dostupnim podacima iz DZ PGŽ od 2006. – 2011. godine broj polaznika je bio:

UKUPAN BROJ TRUDNICA: 1512

UKUPAN BROJ PARTNERA: 757

Prva trudnoća 1012

Druga i sljedeća trudnoća 500

Uspjeh kojim se postižu rezultati ovakvim oblicima preventivnog rada je značajan, kako za buduće roditelje tako i za cjelokupnu zajednicu.

Budući se jedini tečaj za trudnice na području grada Rijeke i Primorsko goranske županije provodio u KBC-u Rijeka, a u program tečaja nije bila uključena patronažna djelatnost, intencije za njezinim uključivanjem bile su opravdane i urodile su plodom.

Od 2005. godine patronažna sestra je i u tom je tečaju prisutna s temom „Patronažna skrb trudnica, babinjača i novorođenčadi“. U KBC-u Rijeka godišnje se održi 10 tečajeva s prosječnim prisustvom 40-tak budućih roditelja.

Projekt „Grupe za potporu dojenju“ u DZ PGŽ provodi se od mjeseca rujna 2007. Godine. Nakon godina neuspješnih pokušaja formiranja grupa za potporu dojenja u DZ Rijeka Odjel za zdravstvo i socijalnu skrb grada Rijeke 2007. godine prihvatio je projekt kojim je osigurao financijsku potporu za osnivanje grupa za potporu dojenja. Zahvaljujući motivaciji patronažnih sestara da kvalitetno i predano organiziraju rad na promociji dojenja kroz male grupe okupljajući buduće majke, majke koje doje, one koje to žele ali imaju poteškoće kao i zainteresirane očeve, bake i druge članove obitelji, potaklo se i druge patronažne sestre za takav rad.

Time se osiguralo postizanje najvažnijeg cilja ovog projekta, a to je povećanje postotka broja dojene djece do šest mjeseci starosti i dulje. Zahvaljujući ostvarivanju i realizaciji 10 koraka u promicanju dojenja riječko rodilište je zadržalo naslov „Rodilište prijatelj djece“.

Od početne 4 grupe za potporu dojenju u 2007. godini u DZ PGŽ broj se povećavao do 13 grupa tijekom 2008. i 2009. godine. Prema podacima dobivenim u DZ PGŽ u tablici su prikazani rezultati za 2011. i 2012. godinu.

Tablica 1. Broj grupa za potporu dojenju u Primorsko-goranskoj županiji

GODINA	BR.GRUPA	BROJ OKUPLJANJA	BROJ PRISUTNIH
2010.	9	80	538
2011.	8	70	635
UKUPNO	17	150	1173

Projekt „Unaprjeđenje kvalitete života romske populacije“ provodi se drugu godinu uz financijsku potporu Odjela za zdravstvo i socijalnu skrb grada Rijeke. Socijalno deprivirana sredina kao što su romska naselja pravi su izazov u radu patronažne sestre i pruža mogućnost motivacije stručnjaka raznih provenijencija i izvan doma zdravlja. Osnovna ideja potekla je od patronažne sestre a u rad su uključeni: još jedna patronažna sestra, liječnik, psiholog, profesor rehabilitator i profesor hrvatskog jezika. Aktivnosti se provode u romskom naselju što predstavlja nesagledive prednosti u radu. Patronažna sestra „otvara vrata“ njihovih domova drugim stručnjacima.

Cilj projekta je unaprijediti usvajanje osnovnih higijenskih navika djece i žena, razvijanje socijalnih kompetencija, osvješćivanje važnosti samo brige za zdravlje djece i vlastito zdravlje svakog pojedinca, unaprjeđenje komunikacije u obitelji, razvijanje svijesti o očuvanju okoliša i zbrinjavanju komunalnog otpada te edukacija o važnosti usvajanja hrvatskog jezika za djecu polaznike prvih razreda.

U radu s djecom predškolske i školske dobi obrađivane su sljedeće teme:

1. Osnove higijenskih navika i njihovo usvajanje:

- Pranje ruku „Kada, zašto i kako pravilno peremo ruke?“
- Pranje tijela i vlasišta „Lijepo je biti čist i mirišljav!“
- Hijena zuba „Gric i Grec nam ne mogu ništa!“ i odlazak stomatologu
- Dolazak liječniku i kako se trebamo ponašati u ordinaciji.

2. Aktivnosti raznovrsnog sadržaja:

- To sam ja: U čemu sam najbolji? Što je na meni najljepše?, Tko mene voli?, Koga sve volim? (poticanje na upoznavanje vlastitih djetetovih potencijala) pred grupom ponavljanje određenih sadržaja, reći nešto o sebi pred grupom...
- Moja obitelj (tko su članovi obitelji, kako međusobno provode vrijeme....).
- Pet osjeta (koji su i kako ih prepoznaju i kako otkrivaju svijet oko sebe).
 - Raspoznajemo boje (radni listovi za bojanje i prepoznavanje boja i određenih pojmova).
- Što jedemo (važnost voća i povrća kao i važnost pranja prije jela)

3. Važnost škole i učenja hrvatskog jezika:

- Shodno potrebama teme su se ponavljale kao i preispitivala usvojena znanja. Djeca su dobivala kalodont i četkice za zube (kupljene sredstvima predavača) koje su ponijeli kući, sapune i ručnike (frotir donator HIPP, tekući sapuni također HIPP a papirnate ručnike smo kupili sami.
- Na svakoj radionici djeca su ,prema svojim željama, dobili da za domaći uradak nacrtaju nešto od sadržaja koji smo obrađivali. Također smo im osigurali crtaći i pisaći pribor.

4. Didaktičke igre, npr:

- Izmisli rečenicu na zadanu riječ (ističem da djeca ne znaju dovoljno ili vrlo malo pojmove hrvatskog jezika i ove radionice su bile vrlo važne!

U radu s djecom školske dobi obrađene su slijedeće teme: upoznavanje, opservacija statusa čitanja i pisanja, abeceda, pisanje i čitanje, naracija prema slikopričama, vježbe pisanja i čitanja, ponavljanje, zajedničko druženje.

Radionice sa ženama fertile dobi:

1. Nužnost kontrole ginekoloških pregleda
2. Samopregled dojki
3. Komunikacija roditelj- dijete
4. Usvajanje boljih komunikacijskih vještina (nenasilne komunikacije) povezano s realitetom životnog okruženja.
5. Razvijanje socijalnih kompetencija

Tematska predavanja:

- Zbrinjavanje komunalnog smeća i odnos prema kućnim ljubimcima.

Rezultati jednogodišnjeg rada su vrlo zadovoljavajući i prepoznati u zajednici. Druga godina rada je u tijeku. Uz određene poteškoće na početku 2012. godine (koje su se brzo prebrodile) rad se nastavlja na radost romske djece i samih provoditelja.

U 2011. Godini ukupno je obuhvaćeno 50-ero djece predškolske i školske dobi i 30 žena fertile dobi. Tijekom 2012.godine ukupan broj sudionika biti će približan planiranom.

Patronažna sestra član Tima za zdravlje Primorsko goranske županije

<http://www.more-zdravlja-pgz.org/site/>

Patronažna sestra kao član Tima za zdravlje PGŽ ravnopravno participira pri oblikovanju javnozdravstvene politike, racionalno koristi postojeće resurse i potiče razvoj inovativnih programa. Pomno koristi priliku u predstavljaju potencijala patronažne djelatnosti na nivou županije i predlaže korištenje resursa djelatnosti u svim projektima promocije zdravlja i prevencije bolesti.

Član je ekspertnih timova za tri javnozdravstvena prioriteta (Prevenција kardiovaskularnih bolesti, Prevenција raka vrata maternice i Prevenција psihičkih oboljenja kod starijih osoba).

Zaključak:

Prikazani primjeri rada patronažnih sestara u Primorsko-goranskoj županiji pokazuju da je važna prisutnost i prepoznatljivost patronažnih sestara u radu u zajednici.

Prepoznavanje potreba stanovništva te procjenjivanje tih potreba stavlja patronažnu sestru u ulogu kreatora preventivnih programa koji garantiraju unapređenje zdravlja, kako pojedinca tako i cijele zajednice. Kvalitetan rad sestrinstva u zajednici je bitan čimbenik u zaštiti zdravlja pojedinaca i obitelji, jer predstavlja okosnicu primarne i sekundarne prevencije. Također stvara snažne veze unutar zajednice koje promoviraju socijalnu integraciju i zdrav životni stil u cilju promoviranja i razvoja programa.

Literatura :

1. Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2009. godinu. Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, 2010.
2. <http://www.more-zdravlja-pgz.org/site/>